

שאלות ותשובות

וישמע משה

שאלות אקטואליות בהלכה למעשה שעלו על שולחנם של פוסקי זמנינו שליט"א

פרשת ויחי תשפ"ה

האם מותר לעשות לכתחילה קידוש על פת הבאה בכיסנין בליל שבת?

א. שאלה: צום עשרה בטבת יחול השנה ביום ערב שבת קודש, ורבים קשה להם לשבור את הצום בסעודת בשר ודגים, והם מעדיפים לקדש קידוש של ליל שבת על מיני מזונות [פת הבאה בכיסנין] ולשתות כוס קפה וכדו' ורק לאחר זמן ליטול ידיהם לסעודה.
והנה בסעודת היום נוהגים כן לכתחילה אולם השאלה היא האם גם בסעודת הלילה ראוי לנהוג כן לכתחילה, או שבסעודת הלילה ראוי לקדש במקום סעודת פת ממש וליטול ידיו מיד לאחר הקידוש.

תשובה:

ומשמע דלכתחילה יש לחוש לדבריו ולקבוע בסעודה על פת דוקא. ומכל מקום בקידוש היום נהגו העולם לקבוע סעודה לכתחילה על מיני מזונות, אבל בסעודת הלילה ע"פ רוב מסמיכים את סעודת הפת לקידוש, וע"ז נסובה שאלתנו האם ראוי לכתחילה לקבוע הסעודה על מזונות כדי שיוכל לשתות כוס קפה לאחר הצום.

[ויש להוסיף דלכאורה היה יכול לשתות הקפה בתחילת סעודתו ולהמתין חצי שעה עד לאכילת בשר, אמנם ע"פ הזוה"ק שהביא הב"י שאין לאכול בשר וחלב בסעודה אחת אף אם מפסיק ביניהם הרבה אין לנהוג כן. אמנם אם ישתה את הקפה קודם שיטול ידיו לסעודה ואינו מברך לאחריו ברכה אחרונה ונפטר בברכת המזון יש לעיין האם מצטרף לסעודה אחת עם הפת לענין חומרת הזוה"ק. אמנם בנידון דידן שאוכל מיני תרגימא ושותה הקפה ומברך לאחר מכן מעין שלוש ורק לאחר מכן נוטל ידיו, אף אם אינו שוהה בזה כלל וסעודת הפת סמוכה אל הקידוש, מכל מקום אין אכילת המיני תרגימא נחשבת לסעודה אחת עם הפת לענין חומרת הזוה"ק מכיון שמפסיק ביניהם בברכה אחרונה].

ולדינא הורו הפוסקים **הגאונים רבי שמאי גרוס, רבי יעקב מאיר שטרן, רבי נתן קופשיץ, ר"ע פריד שליט"א** שמי שקשה עליו הצום יכול לכתחילה לסמוך על אכילת מיני תרגימא לקידוש במקום סעודה אף בליל שבת, ואח"כ כשתתיישב דעתו עליו יטול ידיו לסעודת פת. וכן הסכים **הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א**.

כתב השו"ע סימן רעג ס"ה: כתבו הגאונים הא דאין קידוש אלא במקום סעודה, אפי' אכל דבר מועט, או שתה כוס יין שחייב עליו ברכה, יצא ידי קידוש במקום סעודה וגומר סעודתו במקום אחר. ודוקא אכל לחם או שתה יין, אבל אכל פירות, לא. והמ"ב סקכ"ה כתב: ועיין בחדושי הגרע"א ובתו"ש שהוכיחו דלכמה ראשונים אינו יוצא ידי קידוש במקום סעודה ע"י כוס יין וע"כ נראה שאין להקל בזה אלא במקום הדחק, ע"כ. ומשמע דבמיני תרגימא יש להקל לכתחילה ולסמוך דחשיב במקום סעודה.

אמנם הגאון רבי יצחק אלחנן ספקטור בשו"ת עין יצחק חלק או"ח סימן יב הביא דעת כמה ראשונים שאין יוצאים ידי חובת קידוש במקום סעודה במיני תרגימא אלא בסעודת פת דוקא, ומסיק: ולכן לכתחילה יחוש להחמיר לאכול תיכף לחם אחר הקידוש של לילה אכן בקידוש היום יש להקל ולסמוך על מיני תרגימא או כוס יין שני וכמש"כ השו"ע. ויש לנו לצרף לסניף שיטת הראב"ד דמיקל בקידוש היום כנ"ל. ובעת הדחק בקידוש היום באכילת פירות וכן בשתיית שכר כנ"ל, ע"כ.

וכן בביאור הלכה שם כתב: ובספר מעשה רב כתב שהגר"א אף בקידוש היום לא היה מקדש אלא במקום סעודה גמורה ולא מיני תרגימא או יין, ע"כ.

האם אכסנאי חייב בנזק שגרמו נרות חנוכה של בעל הבית?

ב. שאלה: בימינו מצויים בתי חנוכה מזכוכית וניתן לשמור היטב על הנרות שלא יזיקו לאחרים, ולכאורה מי שהניח את נרותיו בלא בית חנוכה והזיקו ע"י שהדליקו חפצי העוברים ושבים חייב בעל הנרות בתשלומי הנזק כדין מזיק באש.
ויש לעיין מה הדין אם אכסנאי השתתף בפרוטה עם בעל הבית ולאחר מכן גרמו נרותיו של בעל הבית נזק באופן שבעל הבית חייב לשלם, האם האכסנאי חייב להתחלק עמו בתשלומי הנזק מכיון שהיה שותף בנרות, או שרק בעל הבית שהדליקם בפועל חייב בתשלומי הנזק.

תשובה:

משא"כ האכסנאי שאינו נפטר בהדלקה עד שיהיה לו חלק וקנין בשמן עצמו. והגר"ע פריד אמר שאף אם בעה"ב נחשב פושע וחייב בתשלומי נזיקין, מכל מקום אין לחייב את האכסנאי אלא לפי חלקו בנר, וכגון אם היה הנר שזה שקל אחד, ופרוטה היא לערך 12 אגורות, א"כ האכסנאי שותף בשמינית משווי הנר, ואחראי לנזקיו בשיעור 1/8.

והגאון רבי יעקב מאיר שטרן שליט"א השיב שהאכסנאי פטור בכל גוני, דחיוב מזיק באש אינו משום ממונו המזיק אלא על מעשה ההבערה, ואף אם היה שותף מלא בנר לא היה חייב כלום בתשלומי נזיקין אלא המדליק בלבד, ואף שעשה את בעה"ב שליח להדליק עבורו הרי אין שליח לדבר עבירה ואינו מתחייב עי"ז בנזיקין. וכדתנן בבבא קמא נט ע"ב: השולח את הבערה ביד חרש שוטה וקטן פטור בדיני אדם וחייב בדיני שמים שלח ביד פקח הפקח חייב, ע"כ. הרי דאף בדיני שמים אינו חייב כשהשליח היה בר חיובא. והסכימו עמו הגר"נ קופשיץ והגר"י כץ שאין לחייב את האכסנאי כלל.

ויש שהשיבו שמעות אינן קונות מטלטלין, והאכסנאי נעשה שותף עם בעה"ב רק לענין קיום המצוה אולם אין זו בעלות גמורה לחייבו בנזיקין. אמנם **הגאון רבי יוסף אביטבול שליט"א** השיב דמצאנו בכמה מקומות שבדבר מצוה מדאורייתא דבר מעות קונות כמבואר ברמ"א חו"מ סי' קצ"ט ס"ג ובביה"ל סו"ס תרנ"ג בשם הפמ"ג לגבי הנותן יין לקידוש, ובשו"ת שבט הלוי ח"א סימן נא סק"ב, וא"כ ה"ה הכא שמעות קונות.

האם מותר להפקיד צ'ק ששלח התורם לאחר מותו?

ג. שאלה: מעשה בכולל אברכים חשוב שהנהלת הכולל שלחה מכתבי התרמה לקראת חג החנוכה לרשימת תורמים לעוררם לזכות הגדולה של החזקת לומדי תורה בימי החנוכה, ואכן כמה מהם נענו בעין יפה והרימו את תרומותיהם עבור הכולל. והנה אחד התורמים נפטר באופן פתאומי כמה ימים אחרי ששלח את המעטפה עם הצ'ק, וכעת שואלת הנהלת הכולל האם מותר לה להפקיד את הצ'ק לאלתר או שעליה להודיע על כך ליורשים ולבקש את רשותם למשוך את הצ'ק.

תשובה:

דתיכף שמניח בהפיסקא שהוא כלי של הגבאי קונה לו ואין לומר דהוי כלי של לוקח דהרי אושלי ליה מקום להגבאי [עי' ש"ך חו"מ סי' ר' סק"ז] וזה ברור יעוין בתוס' מעילה [דף י"ט ע"ב ד"ה נטל] לענין [אבני] הגזבר המסורות לבנין וכו', ע"כ. ועיין נתיב"מ סימן ר' סק"ח שהאריך בדין זה.

ולמעשה הורה הגר"מ שטרן שאם הנדיב כבר שלח את המעטפה והגיעה להנהלת הכולל יש בזה לכל הפחות משום מצוה לקיים דברי המת והוא מצדו צריך להודיע ליורשים אך הם צריכים ליתן לו רשות להשתמש בצ'ק. אמנם אם היורשים מצאו על שולחן אביהם מעטפה מוכנה לשליחה אינם חייבים לשלחה אל הכולל אם אינם רוצים לתרום לו.

והגאון ר"ע פריד שליט"א צידד תחילה שהכולל זכה בצ'ק מיד כשנתנו הנדיב לתוך המעטפה השייכת לכולל, והראה לי מש"כ בזה הרשב"א בב"מ ט ע"ב: הא דאמר קלתא מינה נייחא ואיהי היא דקא מסגיאת תותה קשיא להראב"ד ז"ל וכי נייחא מאי הוה והא כליו של אדם אינו קונה לו ברה"ר ודחק עצמו בתירוץ קושיא זו דמאי רה"ר סמטא ואמאי קרי ליה רה"ר לפי שאינה רשות היחיד, ודוגמתה בפ' הספינה (פ"ה ב'), ואין צורך לזה דכיון דמנחה ארישה ויש לה רשות להניח שם כליה קונה והרי זה כמונח במקום שיש לה רשות להניחו שם וכל מקום שיש לו רשות להניחו שם קונה, ע"כ.

הגאון ר"ע פריד שליט"א לא הסכים עם מה שכתבנו בשאלה שבימינו מי שמניח חנוכה בלי בית מזכוכית נקרא פושע וחייב בתשלומי נזיקין, ולדעתו כל מי שהניח נר חנוכה במקום הדלקתו כדין פטור מנזק שנגרם ע"י ההדלקה, וכדתנן בב"ק סב ע"ב והובא בשבת כא ע"ב: גין שיצא מתחת הפטיש והזיק חייב גמל שהיה טעון פשתן ועבר ברשות הרבים ונכנס פשתנו לתוך החנות ודלקו בנרו של חנוני והדליק את הבירה בעל גמל חייב הניח חנוני נרו מבחוץ החנוני חייב רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור, ע"כ.

והגאונים רבי נתן קופשיץ ורבי יצחק כץ שליט"א השיבו כנגדו דבשו"ע חו"מ סימן תיח ס"א מפורש שגם בנר חנוכה חייב המדליק לשמור את נרו שלא תזיק, וז"ל: ואם הניח החנוני נרו מבחוץ, הוא חייב לשלם אף דמי הפשתן לבעל הגמל, ואפילו הוא נר חנוכה, שהיה לו לישב ולשמור שלא יזיק. ופירש הסמ"ע: פירוש, אף על פי שהניחו שם ברשות כי המצוה היא בכך, ע"כ.

והגאון רבי שמאי גרוס שליט"א השיב דכשם שבני ביתו פטורים מלשלם מכיון שלא הם המדליקים אלא בעל הבית כך האכסנאי פטור מלשלם.

ואילו הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א השיב שהאכסנאי חייב בתשלומי הנזק דמכיון שהוא שותף בנרות מוטלת עליהם חובת שמירתם שלא יזיקו כמו על בעל הבית. ואינו דומה לבני הבית, שהרי בני הבית אינם צריכים להיות שותפים בנרות אלא הם נפטרים בהדלקתו של בעל הבית,

הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א השיב שהנהלת הכולל חייבת להודיע ליורשים, דאמנם מכיון שהנדיב שלח צ'ק הרי נתחייב להשלים את תרומתו מדין נדרי צדקה ואינו יכול לחזור בו, וחל ע"ז דין מצוה לקיים דברי המת, שהיורשים צריכים לעשות את רצונו ולאפשר להנהלת הכולל לגבות את הצ'ק, מכל מקום מבחינה ממונית עדיין לא זכה הכולל בכסף ואי אפשר לעשות בכספם של היורשים מצוה שלא מדעתם וצריך להודיעם על כך כדי שיתנו את הסכמתם ורצונם לקיים את המצוה המוטלת עליהם לקיים דברי המת.

והגאון רבי יעקב מאיר שטרן שליט"א אמר שאם הנדיב השתמש במעטפה משלו לשליחת הצ'ק בודאי לא זכה הכולל כלל בצ'ק ואין לו רשות להפקידו אם לא יסכימו היורשים לכך. והרי זה כמי שהכין מתנה לבר מצוה של בן חבירו, דבודאי לא זכה הנער במתנה עד שתגיע לידו בפועל. ואם הנדיב השתמש במעטפה ששלחה הנהלת הכולל לשליחה בדואר חוזר, יש לדון האם כליו של קונה קונים לו ברשות מקנה. וכבר עמד בזה בספרו אמרי יעקב ח"ג סימן קנט.

והביא שם מש"כ בשו"ת דברי חיים חו"מ סימן סח: דהא כבר בא ליד הגבאי

אמנם אח"כ אמר **הגר"ע פריד** שהכולל אינו זוכה כלל בהנחת הצ'ק בתוך המעטפה משום שכולל דינו כהקדש ואין קנין חצר להקדש כמו שכתב המג"א סימן קנד בשם האגודה, הובאו דבריו בקצוה"ח סימן ר סק"א ובמ"ב סימן קנד סקנ"ט וז"ל: מצא דבר בחצר ביהכ"נ או בביהכ"נ זכה בו ולא אמרינן דיקנה החצר להקדש דחצר קונה מטעם יד ואין יד להקדש (מג"א בשם אגודה ועין בחי"ר עק"א) ובספר מגן גבורים כתב שיש בזה דעות בין הראשונים ע"ש, ע"כ. ואין לו להשתמש בצ'ק בלא רשות מפורשת מן היורשים.

והגאון רבי נתן קופשיץ שליט"א אמר שאע"פ שהכולל לא זכה עדיין בצ'ק מכל מקום מכלל נדרי צדקה לא יצא ואמירתו לגבוה כו', ולכן חל על היורשים מצוה לקיים דברי המת וליתן את הצ'ק לצדקה. ומכל מקום אם ירצו היורשים

לשנות לצדקה אחרת הרשות בידם ולכן אסור להנהלת הכולל להפקיד את הצ'ק בלי לקבל רשות מן היורשים. וגם **הגאון רבי שמאי גרוס שליט"א** הסכים שחל חיוב ליתן את הצ'ק לכולל משום שכתבת הצ'ק לא גרע ממחשבת צדקה.

והגאון רבי יצחק כץ שליט"א אמר דמצאנו בפוסקים נידון האם באמירה לצדקה בלבד זכה המקבל באופן שהנותן אינו יכול לשנות מצדקה לצדקה או לאו. וההכרעה המקובלת היא שתלוי היכן נמצא הכסף, שאם כבר הגיע ליד המקבל – אע"פ שהגיע לאחר מותו של הנדיב – אין הנותן יכול לשנותו לצדקה אחרת, ואם עדיין לא הגיע יכול הנותן לשנותו.

האם ראוי לשרוף את המים שנתנו בנרות החנוכה עם השמן הנותר בנרות?

ד. שאלה: פסק השו"ע סימן תרעז ס"ד: הנותר ביום השמיני מן השמן הצריך לשיעור הדלקה, עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו שהרי הוקצה למצותו. והנה רבים נותנים במנורה מעט מים ועל גביהם יוצקים את השמן, ויש להסתפק האם גם מים אלו נאסרו בהנאה וראוי לשורפם עם השמן או לאו.

תשובה:

יומא כשמרן שרף את החמץ וזרקו בתוך מדורת האש, הכניסו לתוך האש גם את שיירי הנרות הללו של ימי החנוכה. ובהערה הוסיפו שרוב רובו של הנותר בכוסות בסיום בעירת הנרות היה מים, כיון שבכל הלילות [מלבד בערב שבת] מילאו את הכוסות עם הרבה מים, והורה מרן לשרוף גם מים אלו, וכאמור גם זה זרקו לתוך האש בערב פסח ביחד עם שיירי השמן והפתילות, ע"כ.

והגאון רבי שמאי גרוס שליט"א נתן טעם למנהג לשרוף את המים עם השמן, ע"פ הא דאיתא בשבת (ה"ע"ב): שמן שצף על גבי יין ונגע טבול יום בשמן לא פסל אלא שמן בלבד, רבי יוחנן בן נורי אומר שניהם מחוברים זה לזה. וא"כ לדעת רבי יוחנן בן נורי המים נעשו מחוברים לשמן וי"ל שכשנאסר השמן בהנאה נאסרו עמו ויש לשורפם כדי שלא ייהנו מהם. ואמנם הרמב"ם פסק להלכה כנתא קמא שאינם מחוברים ולא נפסל אלא השמן בלבד [עין הלכות טומאת אוכלין פ"ח ה"ג וכן הלכות שבת פ"ג ה"ד] מכל מקום יש מקום לחוש לכתחילה גם לדעת רבי יוחנן בן נורי כיון שהוא דבר קל לעשותו. ואולי זה הטעם למנהגו בקודש של כ"ק מרן מהר"א זי"ע.

הגאונים רבי יעקב מאיר שטרן ור"ע פריד שליט"א השיבו שבדאי מן הדין אין איסור הנאה על המים מכיון שאינם חלק מן הנר כלל ואינם מיועדים להדלקה ולבעירה אלא מכמה טעמים רגילים ליתנם בנר, ומכל מקום אין בהם איסור ואין צריך לשורפם. וכן הסכים **הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א**.

ומצאתי בספר הליכות הצדיקים על חנוכה הובא מנהגו בקודש של מרן רבי אהרן קדוש ה' מבעלזא זי"ע בענין זה ואלו דבריו: וכן היה הסדר אצל מרן מהר"א זי"ע בארץ ישראל, שבימי חנוכה מידי לילה מליל שני ואילך בטרם נכנס מרן להדלקת הנרות, היטיבו וניקו המשמשים בקודש את הכוסות שבמנורה שבהם הדליק. מרן את נרות החנוכה, על מנת להכניס להדלקה הבאה, כאשר את שארית המים והשמן שנותרו בתוך הכוסות מעת ההדלקה של אמש, מזגו לתוך בקבוק מיוחד, ואת הפתילות המשומשות הוציאו והניחו במקום משומר, וככלות ימי החנוכה הצניעו הכל עד לערב פסח, כאשר בהאי

האם ילד שאינו יהודי יכול להשיב על צורת האות בספר תורה?

ה. שאלה: במקרים מסויימים של ספק שמתעורר בצורת האות נפסק בשו"ע שיש להראותה לילד שאינו חכם ואינו טיפש ואם הוא יקרא אותה כהלכה הספר כשר. והנה אירעה שאלה בבית הכנסת ולא היה בו באותה שעה ילד כזה שיוכלו לשואלו, אבל היה שם ילד ערבי שקורא היטב עברית ונשאלה השאלה האם אפשר להראות לו את הספר ולעשות ע"פ תשובתו.

תשובה:

חקוקים בנשמת הילד יש לו את הסיעתא דשמיא לעמוד עליהם ולכוין אל האמת כראוי.

וכן הסכים **הגאון ר"ע פריד שליט"א** הביא ראייה דהא כשהראו האות לשני ילדים ואחד הכשיר ואחד פסל, כתב בקסת הסופר סימן ו ס"ד שמראים לילד שלישי והולכים אחרי הרוב. והרי זה פשוט שילד שאינו יהודי אינו מצטרף לרוב נגד אחר, ומוכח שלא דברו כלל בילד שאינו יהודי בדין זה, וא"כ אין להראות במקום ספק לילד שאינו יהודי כלל.

ואילו הגאונים רבי יעקב מאיר שטרן, רבי שמאי גרוס, רבי נתן קופשיץ שליט"א השיבו שהעיקר הוא שהילד יודע לקרוא מן הכתב, ומכיון שהילד הוא מסיח לפי תומו ואינו מתכוין להכשיר או לפסול הספר אפשר לסמוך על דבריו אפילו אינו יהודי. והוסיף **הגרי"מ שטרן** דמכל מקום אין ראוי לנהוג כן.

שאלה זו נשאלה לפני **גאון ישראל הגרי"ש אלישיב זצוק"ל** לפני עשרות שנים, והשיב שאי אפשר להראות את הספר רק לילד יהודי דוקא, וטעמו שילד יהודי תהיה סיעתא דשמיא לענות כפי ההלכה, אבל למי שאינו יהודי אין את הסיעתא דשמיא הזאת.

וחתנו הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א ביאר דבריו ע"פ הא דאיתא בגמ' נדה ל ע"ב: ומלמדן אותו [את העובר במעי אמו] כל התורה כולה כו' וכיון שבא לאור העולם בא מלאך וסטר על פיו ומשכחו כל התורה כולה כו'. וידוע מה שהקשה הנועם אלימלך זי"ע דמכיון שמשכחו מה תועלת במה שמלמדו תחילה, וביאר שהלימוד הראשון עושה רושם ורישומו ניכר בנפש הילד ועי"ז יהיה לו קל יותר לחזור לתלמודו לאחר שנולד. ומכיון שדברי תורה

מכתבים למערכת

הרה"ג ר' יעקב ישראל מייזנער שליט"א כתב לנו על מה שדנו בגליון פרשת וירא ואלו דבריו:

על אודות השאלה במשפחה ששכרה דירה לימי ראש השנה וסיכמו עם בעל הדירה שיניח עבורם את המפתח מתחת לשטיח, והשוכרים טעו ונכנסו לבנין הסמוך, וגם הדירה שבבנין הסמוך היתה פנויה והניחו את המפתח מתחת השטיח והשוכרים נכנסו והשתמשו בדירה זו. ואמנם התאכזבו לראות שהדירה אינה נקייה ומוכנה לשימוש כפי שהובטח להם. כעת נשאלת השאלה האם עליהם לשלם את מלוא דמי השכירות לבעלי הדירה שבה השתמשו. **הנה** אינו ברור מה היה בדעת הבעלים של הדירה שהשתמשו. אם נניח שהדירה אינה עבידא למיגר, מ"מ יש צד לומר שהוא חייב לשלם מלוא דמי שכירות, שהרי איתא בשו"ע ח"מ ס' ס"ג סע' ח' ו"ל. י"א דהא דאמרין דכהחצר אינו עומד לשכר, אינו צריך להעלות שכר, דוקא שלא גילה הדר בדעתו שהיה רצונו ליתן לו שכר אם לא יניחנו לדור בו בחנם, אבל אם גילה בדעתו כן צריך ליתן לו שכר, עכ"ל. לפ"ז בנדון דידן הרי ודאי גילו שרוצים לשלם את דמי השכירות, שהרי חשבו שהדירה שהשתמשו בה היא הדירה שהשכירו, וא"כ הם חייבים לשלם את מלוא דמי השכירות, אבל מן הראוי שהבעל הדירה מפצה אותם על מה שלא היה הדירה נקייה. אבל מהרמ"א בח"מ שם סע' י' משמע לכאורה שאינו חייב לשלם, שהרי איתא שם במחבר ו"ל. י"א שזה שאמרנו בחצר העשויה לשכר חייב להעלות לו שכר אפי' שכרו מראובן נתן לו והשכר ונמצאת שאינו שלו אלא של שמעון צריך ליתן לשמעון שכרו, עכ"ל, ואומר הרמ"א ו"ל. ודוקא ששמעון או שלוחיו בכאן והיו משתדלין להשכירו, אבל אם אינו בעיר ואין מי שמשתדל להשכירו הוה כחצר דלא קיימא לאגרא, ואע"פ ששכרו מראובן א"צ ליתן לשמעון כלום, עכ"ל. לפ"ז בנדון דידן יש צד לומר שאינם חייבים לשלם את דמי השכירות שלכאורה לא השתדלו להשכיר הדירה כיון שנשארה ריקה בזמן ביקוש, וא"כ הוה כחצר דלא קיימא לאגרא ואינו צריך ליתן לבעל הדירה שהשתמשו בה כלום.

לזכות אחד מהתורמים החשובים:

ביאור תשובת יוסף בני הם אשר נתן לי אלוקים בזה

וירא ישאל את פני יוסף ויאמר מי אלה ויאמר יוסף אל אביו בני הם אשר נתן לי אלוקים בזה ויאמר קחם נא אלי ואברכם (מה, טו-טז) ברשי' מי אלה, מהיכן יצאו אלה שאינן ראויין לברכה. אשר נתן לי אלוקים בזה, הראה לו שטר איוסין ושטר כתובה.

יש לפרש שיעקב חשש שמא נכשל יוסף בהיותו במצרים בעבירות, וגם אפשר שלא התנהג כראוי ולא עשה נישואין כדת וכדין, וממילא יש פגם בבניו ואינם ראויין לברכה. על כך השיב יוסף ליעקב, 'בני הם אשר נתן לי אלוקים בזה', והראה יוסף ליעקב שטר כתובה, להראות לו שדקדק כל כך ועשה אף כתובה שיהיה רק מצוה דרבנן, בכדי שלא ליהיכל בנישואין שאינם ראויים, ואם כן כל שכן שלא נכשל בשום חטא אחר יותר גדול, ואף שהיה במצרים בין הגוים, וממילא בודאי אין שום פגם ייחוס בבניו וראויים הם לברכה.

עוד יש לפרש כוונת תשובת יוסף במה שדקדק לומר ליעקב 'אשר נתן לי אלוקים בזה', עפ"י מה שמצינו במדרש (ילקוט שמעוני פרשת וישלח רמז ק"ד) 'שלידיה אחר שנפתשה על ידי שכס נולד בת והיו רוצים להורגה, ויעקב כתב שם קודש על ציץ של זהב ותלאו בצוארה ושלחה מביתו, ומיד בא מיכאל והביאתה למצרים לביתו של פוטיפרע, לפי שהיתה ראויה להינשא ליוסף, והיא אסנת שהיתה בת דינה, ואשתו של פוטיפרע גדלתה כת עיי"ש. ולפי זה מתפרש ההפליא כוונת יוסף במה שאמר ליעקב 'אשר נתן לי אלוקים בזה', שהראה לו באצבעו את כתב ידו שכתב את שם הקודש, ובכך הוכיח לו שהאשה שלקח היתה הגונה לו ומוכנת היתה להיות זוגתו.

(דעת שמעון פרשתנו אות י')

גליון זה נודב לעילוי נשמת האשה החשובה
מרת ברכה ב"ר דוד מנשה ע"ה ביגלאיין ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה ע"י ידידינו הרבני הנגיד
הרב החסיד ר' הערשל ביגלאיין שליט"א

הגאון רבי אהרן רובינפלד שליט"א ראש ישיבת בעלזא י-ם כתב לנו וכבר הבאנו מקצת דבריו בגליון פרשת מקץ וכאן הבאנו השלמת הדברים:

אמנם יתכן שלא נכתבה העובדא בדיוקנות, ואולי הנידון הוא כשלא נתברר שאיש זה נתן כסף לפקיד והשפקיד לקח הכסף לעצמו, אלא שנתברר שבימים אלו לא הכנס סכום זה לתוך הגמ"ח, ואין בידו של תובע אלא שטר זה שהפקיד כתב מעצמו על בלנקים של הגמ"ח, ולא נתן לו קבלה כפי הנהוג. **והנה** ב'וישמע משה' מובא בשם פוסקים שכתבו על זה שאין הגמ"ח אחראי על שטר מזוייף, כי כמו שאם איש גנב צ'ק וחתם עליו את שמו וקנה בו סחורה, אין בעל הצ'ק אחראי על מה שאיש אחר זייף צ'ק שלו, הכי נמי אין הגמ"ח אחראי על שטר מזוייף. אכן אינו מן הדמיון, כי במי שנגנב ממנו צ'ק והגנב כתב וחתם עליו והוציא בו ממון, אין שום סיבה המחייבת את בעל הצ'ק לשלם לבעל הסחורה, אבל בגמ"ח שמעמיד פקיד שיתנו לו כסף, הרי יש סיבה לחייב את בעלי הגמ"ח, או שהוא מתחייב מדין שליחות [במקרה שתחילת נטילת הכסף היתה על דעת להכניסה לחשבון הגמ"ח]. או מדין ערבות [במקרה שתחילת נטילתו היה להחזיק הכסף לעצמו].

והנה במקום שאין שום טענה ומענה נגד תביעת המפקיד שתובע כספו מן הגמ"ח, אלא שאין לו למפקיד קבלה רשמית כפי הנהוג, ויש לו רק קבלה כתובה על בלנק של הגמ"ח וחתום עליו שם הפקיד, מסתבר שיכול התובע להוציא ממון מן הגמ"ח, כי בעלי הגמ"ח האמינו לפקיד זה לקבל מעות וליתן מעות, וכל אחד יודע שהוא מוסר מעותיו לגמ"ח על סמך זה שיהיה בידו חתימה מן הפקיד, וממילא יש לכתב ידו של הפקיד תוקף כלפי בעלי הגמ"ח. [מלבד אם נניח שמצד המנהג יש התנאה מיוחדת מתקנון של הגמ"ח שהותנה מתחילה שכל קבלה שלא הונפקה מן המחשב כפי הרגיל, אין לה שום תוקף, אמנם על זה צריך התנאה ברורה, כיון שהיה מצד הדין אלא מצד התנאה].

ומעתה כיון שאיש זה מחזיק בידו קבלה שנכתבה על בלנק של הגמ"ח ונחתמה על ידי הפקיד [ומכירין חתימתו], מאחר שבעל הגמ"ח נתנו נאמנות למי שבא לתבוע על פי חתימת הפקיד, א"כ בפשטות יראה דיש נאמנות על כתב יד של הפקיד שיתברר העובדא שהלא מסר כסף ליד הפקיד, ולפי ההנחה שבמה שמוסר כסף ליד הפקיד מתחייב הגמ"ח לשלם לו אפילו אם לא הגיע הכסף לידם, נמצא שהכתב יד של הפקיד אינו מזוייף כלל, כי זה אמת ויציב שפלוגי נתן סכום כסף בעד הגמ"ח, וממילא נתחייבה הגמ"ח לפרוע לו את הסכום, וכיון שהם כסף בעד הגמ"ח, וממילא נתחייבה הגמ"ח לפרוע לו את ידי כתב ידו של הפקיד.

אלא דבזה אולי יש לצדד דנהי שאם יתברר על ידי בירור אחר שהלא נתן כסף לפקיד מתחייב הגמ"ח לשלם מדין ערבות, מכל מקום הנאמנות שנתנו בעלי הגמ"ח לכתב ידו של הפקיד היתה רק בצורה שהפקיד ממלא את שליחותו כלפי הגמ"ח, שהוא מקבל המעות מן המפקיד בשליחות הגמ"ח, אמנם עכשיו שמעל בשליחותו ולא קיבל המעות בעד הגמ"ח, נהי שאם נתברר הדבר מתחייבים בעלי הגמ"ח לשלם למפקיד מדין ערבות, אמנם לא נתנו נאמנות לחתימת הפקיד אלא כשחתימתו מעידה שקיבל המעות בשליחות הבנק, ולא כשחתימתו מעידה שהגמ"ח מתחייבת למפקיד מדין ערבות בלבד, וא"כ בזה אולי יש לצדד שאין תוקף בנאמנות כתב יד של הפקיד.

גליון זה נודב לעילוי נשמת
הרה"ח רבי יום טוב ליפא זצ"ל סופר סת"ם
בן הגה"צ רבי שמואל דוד הכהן זצ"ל ראב"ד חוסט
נלב"ע ג' שבט תשמ"ת.צ.ב.ה.
הונצח ע"י בנו ידידינו הרבני הנגיד הגה"ח ר' שמואל דוד פרידמן שליט"א
בעמח"ס נפלאים "שדה צופים" מצווה ועושה ועוד

ברכת מזל טוב חמה ולבבית לידיד נפשי
עוסק בצרכי ציבור באמונה רב פעלים לתורה ולחסד
מקבל כל אחד בסבר פנים יפות
הרב החסיד ר' יצחק טרויבע שליט"א
לרגל שמחת הכנס בנו היניק וחכים כמו אפרים נ"ו
בעול תורה ומצוות במז"ט ובשעט"מ
ברכותינו שגורות שיזכה לגדלו לתורה ולחופה
ולמעש"ט מתוך בריות גופא ונהורא מעליא וכוט"ס

ברכת מזל טוב חמה ולבבית לגיסי היקר
יעז בעתורה ביגיעה עצומה רבות בשנים
ערך הנפש ואציל המידות מקבל כל אחד בסבר פנים יפת
הרה"ג ר' יחזקאל אינדורסקי שליט"א
מחכמי ורבי כולל הלכה בעלזא באנטוורפן
לרגל שמחת הכנס בנו היניק וחכים כמו שלמה נ"ו
בעול תורה ומצוות במז"ט ובשעט"מ
והברכה אחת לסבים הגדולים והחשובים
הרב החסיד ר' עמרם פריד שליט"א
ראש והאישן לכל קדשי בית בעלזא
הרב החסיד ר' עוזר אינדורסקי שליט"א
הרב החסיד ר' שמואל אינדורסקי שליט"א
ברכותינו שגורות שיזכה לגדלו לתורה ולחופה
ולמעש"ט מתוך בריות גופא ונהורא מעליא וכוט"ס

ברכת מזל טוב חמה ולבבית לידיד נפשי
עדין הנפש ואציל המידות עוסק בצרכי ציבור באמונה
מוקיר תורה ולומדיה ואיהו גופיה צורבא מרבנן
הרה"ג ר' אהרן שלום חריטן שליט"א
ר"מ בבית"מ יד ה'ך
לרגל שמחת הולדת נכדתו תחי
אצל בנו האברך כמדורשו וישב אוהלים
הרה"ח ר' משה חריטן נ"ו
ברכותינו שגורות שיזכה לגדלו לתורה ולחופה
ולמעש"ט מתוך בריות גופא ונהורא מעליא וכוט"ס

י"ל ע"י הצב"י משה פריד בלאאמור"ה הרב עמרם שליט"א בן מו"ה הרב סנדר זצ"ל קרית בעלזא בית שמש יצ"ו

העלון עבר הגהה הלכתית של הגה"צ רבי שמאי גרוס שליט"א חבר הבד"ץ דקהל מחזיקי הדת בעיה"ק ירושלים תובב"א ונשיא המערכת